

Maakuntien elinvoima kasvaa kulttuurista ja luovista aloista

Maakuntien liittojen kannanotto Kulttuuripoliittisen selonteon valmisteluun

Pääministeri Orpon hallitus on päättänyt käynnistää Kulttuuripoliittisen selonteon valmistelun tarkoituksenaan tuottaa kunnianhimoinen tulevaisuuskuva, joka mahdollistaa Suomen taide- ja kulttuuripolitiikan pitkäjänteisen kehittämisen. Selonteossa esitetään tulevaisuuskuvan lisäksi toimet, joilla tavoitteisiin päästään. Kulttuuripoliittista selontekoa voidaan pitää eräänlaisena valtakunnallisena kulttuuristrategiana, joka tulee tulevinä vuosina määrittelemään mm. valtion rahoituksen kohdentamisen perusteita ja kehittämistyön suuntia. Kulttuuripoliittinen selonteko tulee olemaan koko Suomen yhteinen asiakirja.

Maakuntien liitot painottavat, että selonteon valmistelussa tulee ottaa huomioon erityisesti seuraavat asiat:

1. Taide ja kulttuuri on työtä ja elinkeino. Luovan alan ammattilaisten monipuolinen työkuva tulee tunnustaa ja huomioida työelämässä ja yhteiskunnan järjestelmissä.

Kulttuuri ja luovat alat ovat osa kuntien elinkeinotoimintaa ja kasvava teollisuuden ala. Ne ovat elinvoimaa ja työtä sekä alueille veto- ja pitovoimaa. Maakuntien elinvoima kasvaa kulttuurista ja luovista aloista. Vuonna 2045 luovat alat on nostettu vahvasti mukaan Suomen elinkeinokehittämiseen ja etsitty kasvun mahdollisuuksia myös kansainvälisesti. Luovilta aloilta on löydettävissä kestävää kasvua, joka tulisi huomioida suomalaisessa talouspolitiikassa keskeisenä osana.

Luovan alan ammattilaiset tekevät usein työtä useille työnantajille. Vapaan kentän taiteilijoiden (freelance-reiden) ansiot muodostuvat vuorottelusta palkka- ja yrittäjätöön välillä, apurahoista, palkkioista, teosmyynneistä ja tekijänoikeuskorvauksista, jotka saadaan yleensä viiveellä. Tulovirtoja on vaikea ennakoida ja ne ovat epäsäännöllisiä. Perustuslaissa turvatut sosiaaliset oikeudet eivät freelancereilla aina toteudu, eikä lainsäädäntömme täysin ymmärrä tai hyväksy freelancereiden tulovirtoja. Vuonna 2045 taiteilijoilla ja muilla luovien alojen freelancereilla on toimiva sosiaaliturva, kestäviä työmahdollisuuksia ja niiden välittämistä tukevat, pysyvät rakenteet.

Vuonna 2045 kunnilla, taidelaitoksilla ja taiteen ja kulttuurin alueellisilla keskuksilla on riittävät resurssit taiteellisen työn tekemisen mahdollistamiseksi koko Suomessa. Kaikilla alueilla tulee olla rakenteita, jotka mahdollistavat ammattilaistoimijuuden. Lisäksi alueellisia taiteen, kulttuurin ja luovien alojen ekosysteemejä tulee vahvistaa.

Vuonna 2045 yritykset ja muut toimijat kokevat kulttuurin rahoituksen hyödyllisenä ja merkittävänä oman toimintansa edistämiseksi, ja rahoittavat vaikuttavasti taidelaitoksia sekä taide- ja kulttuurityötä. Lahjoitettava raha on verovähennyskelpoista. Luovuus on mahdollisuus myös muiden alojen kasvuun.

2. Vapaan sivistystyön, taiteen perusopetuksen ja kulttuurikasvatuksen edellytykset tulee varmistaa positiivisen tulevaisuuskehityksen toteutumiseksi.

Sivistys on toimivan yhteiskunnan perusta ja kulttuuri olennainen osa sitä. Jokaisen oikeus osallistua taiteen ja kulttuurin tekemiseen ja kokemiseen tulee toteutua. Taiteen avulla voidaan nostaa haastavia, ajankohtaisia asioita esille. Kulttuurikasvatus turvaa sivistystä, lukutaitoa, yleistä hyvinvointia ja yhteiskunnan resilienssiä. Taide ja kulttuuri lisäävät vuoropuhelua eri ihmisryhmien välillä, tukien integraatiota ja yhteisöllisyyttä.

Pitkäjänteinen kulttuurikasvatus ohjaa lapsista ja nuorista aktiivisia yhteiskunnan jäseniä jatkossa. Tasa-arvoisessa Suomessa jokaisella lapsella tulee olla edellytykset osallistua taiteen perusopetukseen ja harrastustoimintaan riippumatta perheen varallisuudesta. Vuonna 2045 suomalaiset lapset ja nuoret kasvavat kulttuurin kokijoina ja tekijöiksi. Siksi Suomessa on tuolloin kulttuurikasvatussuunnitelmat integroituna kaikkien koulujen opetussuunnitelmiin sekä laajaa vapaata sivistystyötä ja näille tarvittavat resurssit.

Kulttuuri- ja taidealojen koulutuksen alueellinen saatavuus tulee turvata elämän ja työurien eri vaiheissa varhaiskasvatuksesta jatko-opintoihin. Samoin tulee turvata ja vahvistaa vapaa sivistystyö ja kansalais- ja työväenopistojen toiminta, elinikäisen kulttuurikasvatuksen ja oppimisen mahdollistamiseksi.

Kaikki kulttuuri tuottaa hyvinvointia. Vuonna 2045 kulttuurihyvinvointi on vahva osa terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyötä ja kiinteä osa alueellisia hyvinvointisuunnitelmia ja strategioita. Kulttuurihyvinvointipalvelujen saatavuuden varmistamiseksi on rakennettu toimiva vastuunjako ja tiivis yhteistyö hyvinvointialueen, kuntien ja alueellisten toimijoiden kesken.

3. Taidetta ja kulttuuria tulee tukea tasapuolisesti koko Suomen alueella. Kuntien mahdollisuus tuottaa kulttuuripalveluita laadukkaasti myös pienissä kunnissa ja maaseutualueilla vaatii valtiolta pitkäjänteistä suunnitelmallisuutta ja taloudellista tukea.

Kulttuuri on kunnan peruspalvelu, joka tukee kuntalaisten hyvinvointia. Suomalaisilla tulee olla edellytyksiä hyvään elämään koko Suomen alueella. Taiteen ja kulttuurin toimintaedellytysten turvaaminen koko Suomessa on elinehto taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden turvaamiseksi. Kulttuuri vahvistaa alueen identiteettiä ja asukkaiden itsetuntoa. Se on myös merkittävä osa kokonaisturvallisuutta. Kulttuurinen pääoma vahvistaa henkistä kriisinkestävyttä ja sitä kautta lisää huoltovarmuutta.

Kulttuuri vaikuttaa fyysisesti, psyykkisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti. Se tuottaa moninkertaisesti enemmän kuin kuluttaa. Jokainen leikkaus kulttuurista leikkaa määräänsä enemmän yhteiskunnan kokonaisvarallisuudesta ja henkisestä pääomasta. Toiminta-avustuksiin kohdistuvat leikkaukset ovat valtionosuuksiin kohdistuvien leikkauksien ohella todella merkittäviä kuntien kulttuuritarjonnan kannalta. Kuntien lisäksi VOS-laitosten toimintamahdollisuudet tulee turvata jatkossakin.

Aluetason kehittämisessä tulee huomioida maakuntien ominaispiirteet ja toisaalta alueiden välinen yhdenvertaisuus. Vuonna 2045 lainsäädännössä on huomioitu alueellisen kulttuurin ja taiteen koordinaation ja yhteistyön velvoittavuus entistä vahvemmin. Kulttuurin aluehallinnolle tarvitaan kokonaisvastuullista ajattelua, alueellisen verkoston vahvistamista ja rakenteita, jotka kannustavat yhteistyöhön alueellisten viranomaistoimijoiden (maakuntien liitot, ELY, AVI, Taike ym.) ja taide- ja kulttuuritoimijoiden kesken. Maakuntien liitoilla tulee olla mahdollisuus tukea kuntien kulttuuritoimintaa, kulttuuritoiminnan kehittämistä ja koordinaointia sekä toimia esim. alueelle kanavoituvan rahoituksen jakamisessa.

Valtion taholta tarvitaan pitkäjänteistä suunnitelmallisuutta taloudelliseen tukeen ja kehittämistyöhön, jotta saadaan kestäviä tuloksia. Vuonna 2045 Suomessa on taiteen ja kulttuurin oikeudenmukainen ja läpinäkyvä valtion rahoitusjärjestelmä. Kulttuurin, taiteen ja luovien alojen rahoitus on nykyisellään liian siiloutunutta. Vuonna 2045 myös EU-rahoituksen, eri ministeriöiden ja maakuntaliittojen rahoitusinstrumentit taipuvat kulttuurin ja taiteen hankkeiden rahoittamiseen entistä vahvemmin.

Lopuksi

Kulttuuritoiminnan tavoitteena on tukea ihmisten mahdollisuuksia luovaan ilmaisuun ja toimintaan sekä kulttuurin ja taiteen tekemiseen ja kokemiseen, edistää kaikkien väestöryhmien yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja osallistumista kulttuuriin, taiteeseen ja sivistykseen, vahvistaa väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä osallisuutta ja yhteisöllisyyttä ja luoda edellytyksiä elinvoiman kehittymiselle. Tässä työssä me kaikki maakunnat haluamme olla mukana.

Manner-Suomen maakuntien liittojen puolesta

Jyrki Kaiponen

Keski-Pohjanmaan maakuntajohtaja

Maakuntajohtajien puheenjohtaja